VTV:n asiantuntijalausunto: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Valtiovarainvaliokunta 19.11.2021

Matti Okko
Mika Sainio
Matthias Strifler

Valtiontalouden tarkastusvirasto /
Finanssipolitiikan valvonta

Lausunnosta

- Tämä lausunto sisältää finanssipolitiikan valvonnan alustavia arvioita syksyltä 2021.
- Lopullinen arvio syksyltä 2021 julkaistaan 9.12 eduskunnalle annettavassa erilliskertomuksessa, jolloin havainnot voivat tarkentua.

Julkinen velka noussut koronapandemian aikana huomattavasti – EU-vertailussa kuitenkin maltillisesti

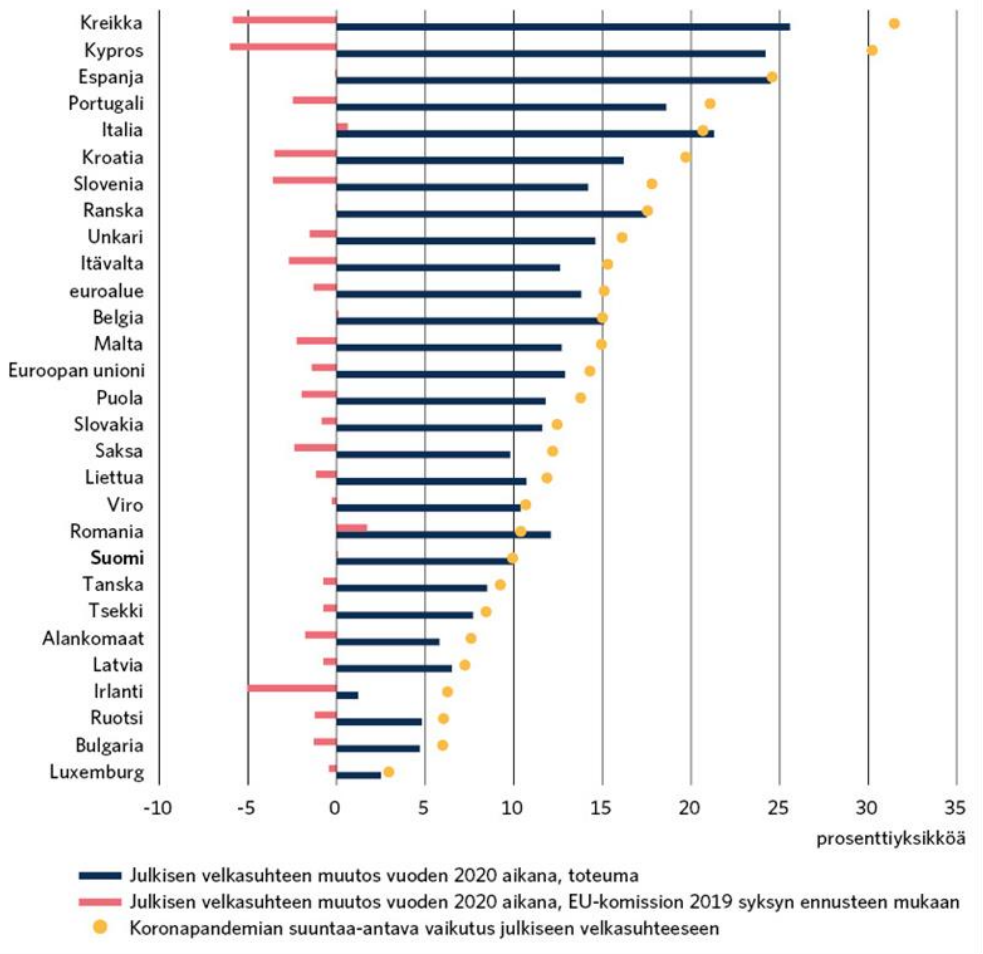

Tilastotietojen 21.10.2021 perusteella toteutunut julkisen velan BKT-suhteen muutos vuonna 2020, EU-komission ennuste velan kehitykselle syksyltä 2019 sekä näiden perusteella arvioitu koronapandemian vaikutus velkasuhteeseen vuodelle 2020. Lähteet: EU-komissio, Eurostat, VTV.

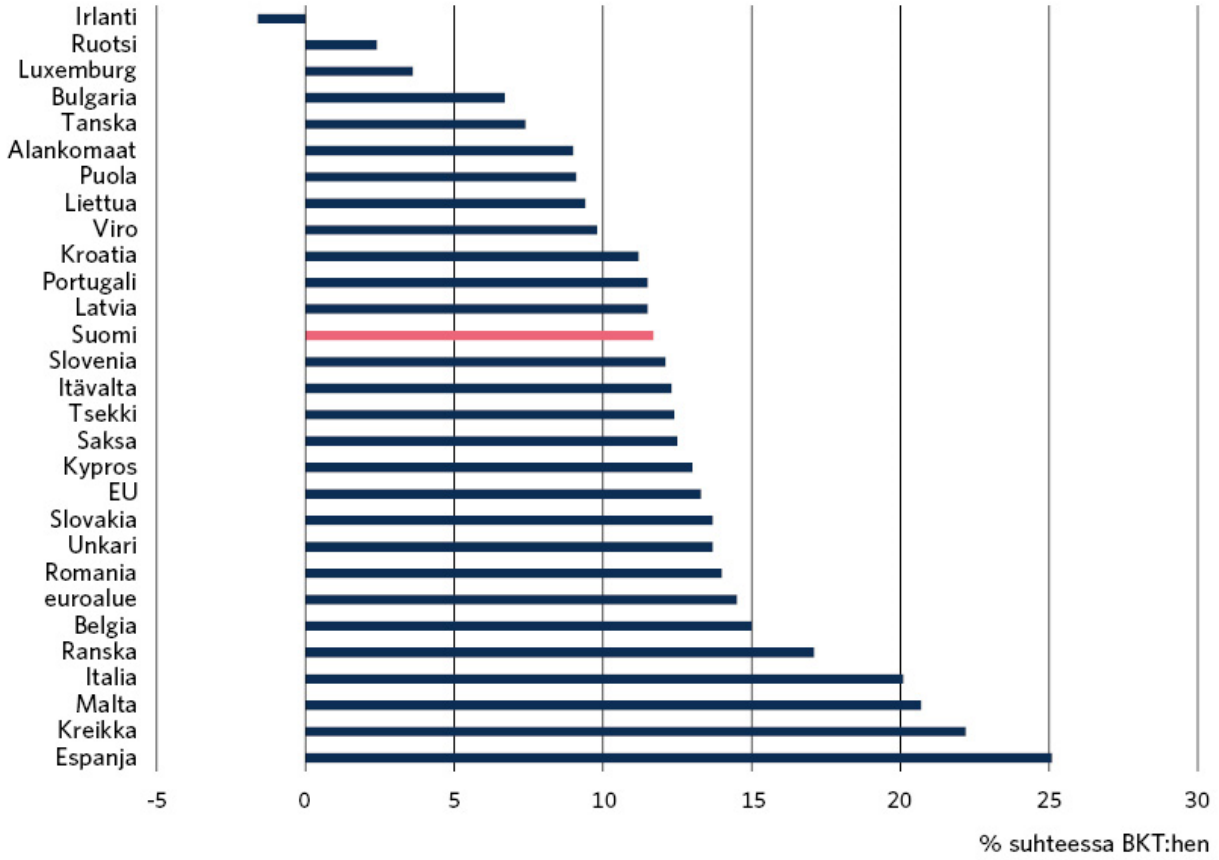

Julkisen velan BKT-suhteen nousu vuosina 2020–2021 EU-maissa. Lähde: EU-komission ennuste 11.11.2021.

Valtion uusi velanotto toteutuu edelleen käytännössä nollakorolla, mutta riskinä on korkotason nousu

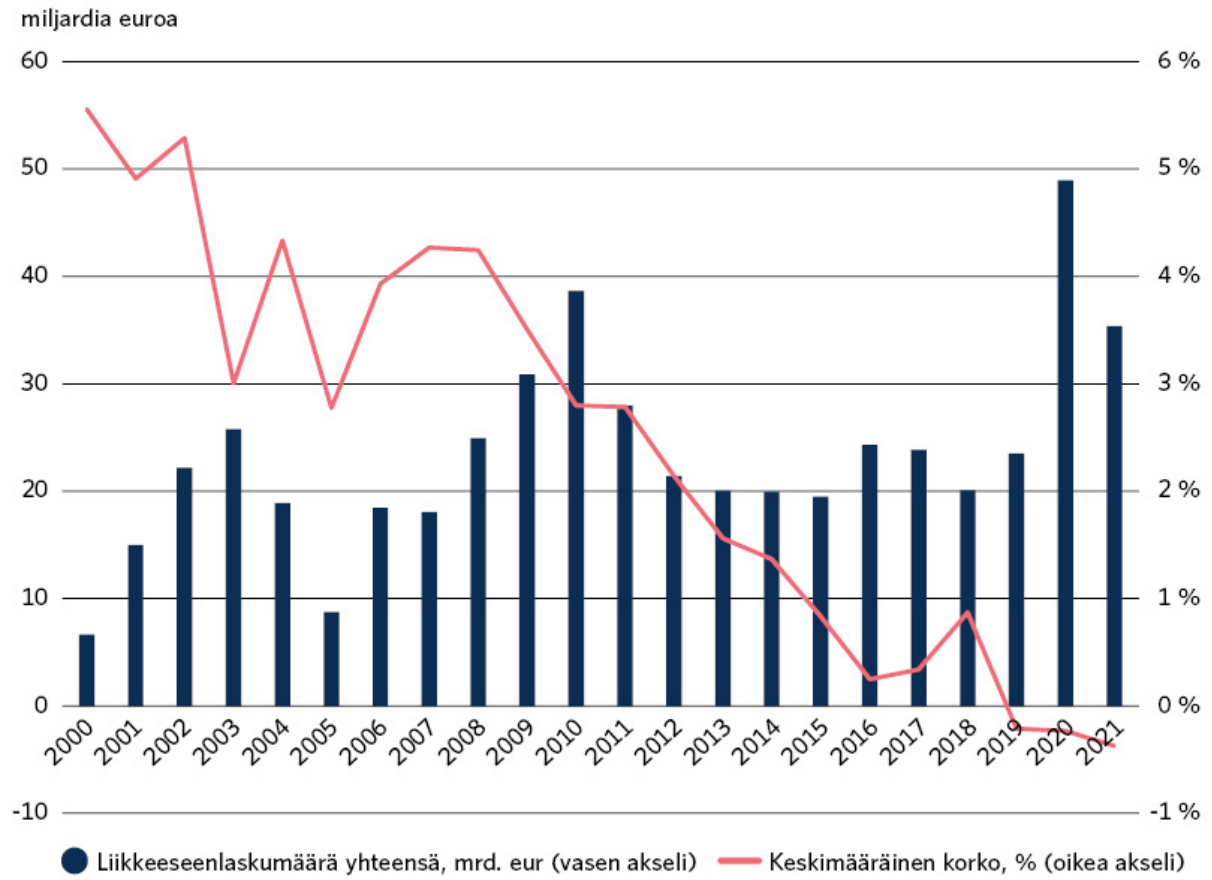

Valtionvelan liikkeeseenlaskut 2000–2021 sekä liikkeeseenlaskujen toteutunut keskimääräinen korkotaso (tuotto). Keskimääräinen korko on laskettu painotettuna keskiarvona niiden liikkeeseenlaskujen perusteella, joiden korkotiedot on julkaistu Valtiokonttorin internet-sivuilla. Liikkeeseenlaskutapojen ja velkakirjojen maturiteettien vaihtelun takia eri vuosien korkotiedot kuviossa eivät kuvasta keskenään saman pituisten velkojen korkoja. Vuoden 2021 tiedot ovat mukana 25.10. saakka. Lähde: Valtiokonttori ja VTV.

Vientitakuiden riskipuskurit pienentyneet pandemian aikana

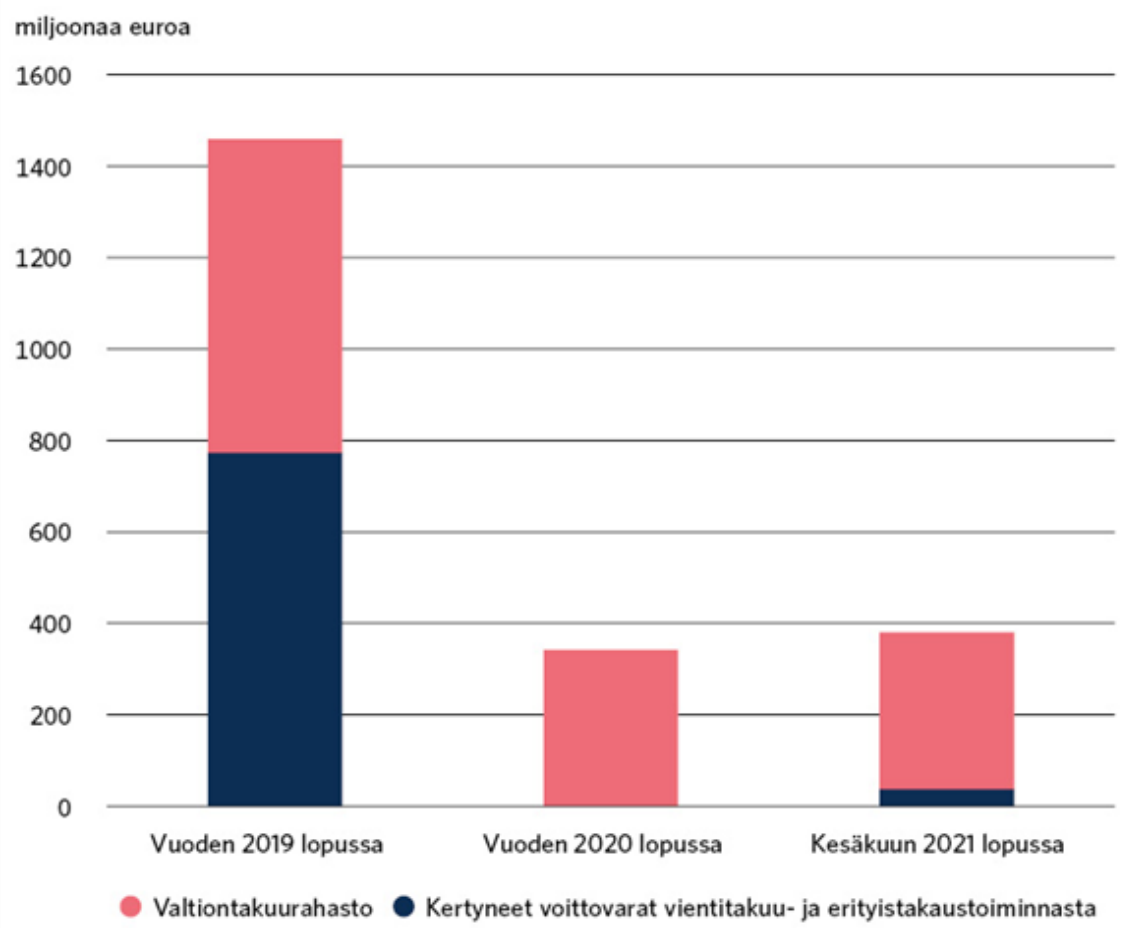

Finnveran vientitakuu- ja erityistakaustoimintaan liittyvien puskurivarojen kehitys vuosina 2020-2021.
Lähteet: Finnvera.

Julkisen velan BKT-suhteen tulee olla sellaisella tasolla, että julkisessa taloudessa on riittävät puskurit tulevia kriisejä varten.

Kehysmenettelyn tulee jatkossakin toimia uskottavana valtion menojen pitkäjänteisen suunnittelun välineenä.

Velkasuhteen kasvun taittumistavoitteen tulee toteutua

- Kestävyystiekarttaa ei päivitetty syksyllä 2021
- Velkasuhteen kasvun taittumisen tavoite tullut vuoden aikana lähemmäksi näkymien parantumisen myötä
  - Myös pitkän aikavälin kestävyysindikaattorin VM-arvio kohentunut hieman vuodesta 2019 (muutoksiin vaikuttavat myös tekniset syyt) – pitkän ajan kestävyysarviot hyödyllisiä rakenteellisten kysymysten arvioinnissa, vaikkeivat suorina fipo-tavoitteina
- Koska lakisääteinen, julkisen talouden monivuotinen tavoite kevään 2021 julkisen talouden suunnitelman mukaisena on tällä hetkellä väljä, finanssipolitiikan kannalta velkasuhdetavoite on tällä hetkellä ohjaavampi
- Kestävyystiekartan päivitys keväällä 2021 oli oikeansuuntainen
  - Herkkyysanalyysit ja vaihtoehtoisten politiikkayhdistelmien tarkastelut
- Jatkossa tarvetta varautua myös siihen riskiin, että velkasuhteen taittamiseen tarvittava julkisen talouden vahvistumistarve voi kasvaa

Kehysmenot ovat kasvaneet vaalikaudella

- Kehysmenojen nousu johtuu vuoden 2020 kehyksestä luopumisesta, vuodesta 2021 eteenpäin poikkeuksista ja kehystason nostoista
- Kehystason nostopäätös keväällä 2021 rikkoi kehysjärjestelmän periaatteita
- Vuonna 2019 käyttöön otetun poikkeusolojen mekanismin kehittämisestä: Miten pitkään kriisin jälkeen poikkeusolojen mekanismia voi hyödyntää?
- Kehysjärjestelmää ei tulisi uudistaa siten, että menotason ennakointi ei onnistu
- Kehysjärjestelmä sinänsä mahdollistaa investoinnit
  - Mutta kehyskautta pidempi aikajänne on paikoin tarpeellinen

EU:n finanssipoliittisten sääntöjen poikkeuslauseke edelleen voimassa – sääntöjen uudistustyö uudelleen käynnistynyt

Sääntöjen tulisi olla selkeitä ja velkakestävyyttä tukevia

Tällä hetkellä epävarmaa millaisiin EU:n fipo-sääntöihin tarkalleen palataan vuonna 2023

- Tällä hetkellä sallitaan poikkeamat finanssipolitiikan EU-sääntöjen sisältämistä tavoitteista
- Poikkeuksien voimassaolo lakkaamassa vuonna 2023
- Useat tahot tuoneet esille tarpeen muutoksille vuoteen 2023 mennessä
- Keskustelu säännöistä aktiivista ja monipuolista – mistä löytyy kompromissi?
- EU-jäsenmaiden finanssipolitiikan valvojien verkoston raportti aiheesta julkaistaan 23.11.2021

Finanssipolitiikan yleislinja on koronapandemian aikana ollut perusteltu (2020).

Suhdannetilanteen paraneminen tulee huomioida finanssipoliittisessa päätöksenteossa.

Indikaattorit eivät anna yhtenäistä kuvaa suhdannetilanteen paranemisesta.

Suhdannetilanteen lämpökartta viittaa talouden vahvaan toipumiseen keväällä 2021

Vuosi	Avoimet työpaikat, muutos	Kapasiteetin käyttöaste	KHI, muutos	Kuluttaja-luottamus	Palkkasumma-kuvaaja, muutos	Palvelut-luottamus	Rakentaminen-luottamus	Teollisuus-luottamus	Työllisyysaste, muutos	Työttömyysaste, muutos	Vähittäiskauppa-luottamus	Yhdistelmäindikaattori (painotettu)
2021												
9		0,97		2,05		0,42	0,75	1,75			0,33	0,61
8	2,95	1,21	0,60	1,58		0,25	0,63	1,83	2,16	1,01	0,47	1,27
7	2,92	0,85	0,36	1,38	1,24	0,77	0,43	1,41	1,40	1,13	0,03	1,23
6	3,09	0,95	0,44	1,54	2,38	0,54	0,02	1,64	1,87	1,55	0,71	1,49
5	2,49	0,63	0,60	1,18	2,25	0,34	-0,15	1,21	2,63	1,86	0,69	1,39
4	2,06	0,48	0,52	1,63	0,98	-0,15	0,02	0,84	0,18	1,60	0,82	0,85
3	0,87	0,29	-0,11	0,06	-0,56	-1,40	-0,49	0,15	0,18	-0,11	-0,01	-0,09
2	-0,65	-0,03	-0,42	0,32	-0,43	-1,46	-0,94	-0,26	-0,17	-1,35	0,30	-0,51
1	-0,79	0,31	-0,42	0,26	-1,63	-1,28	-0,75	-0,12	-1,71	-1,53	0,04	-0,74
2020												
12	-1,10	-0,26	-0,97	-0,51	-0,40	-1,70	-0,72	-0,40	-1,69	-1,87	0,02	-0,95
11	-1,13	-0,39	-0,97	-0,30	-1,40	-1,74	-0,64	-0,97	-0,24	-1,71	-0,31	-0,99
10	-1,48	-0,65	-0,97	-0,80	-0,43	-1,74	-0,46	-1,09	-0,45	-1,80	-0,64	-1,05
9	-1,42	-0,57	-0,97	-0,68	-0,76	-1,83	-0,46	-1,46	-0,38	-1,80	-0,54	-1,12
8	-1,52	-0,80	-0,97	-0,60	-1,87	-1,71	-0,45	-1,37	-1,55	-2,00	0,15	-1,35
7	-1,20	-0,49	-0,66	-0,08	-0,56	-2,01	-0,22	-1,09	-1,18	-2,12	-0,57	-1,06
6	-1,55	-0,56	-1,13	-0,46	-1,94	-3,30	-0,87	-1,62	-1,31	-3,19	-0,88	-1,70
5	-1,43	-0,62	-1,29	-1,60	-3,44	-3,59	-0,71	-1,62	-2,04	-4,62	-0,70	-2,19
4	-1,45	-0,46	-1,37	-2,30	-1,33	-3,44	-0,78	-1,54	-0,74	-4,49	-2,11	-1,89
3	-1,47	-0,14	-0,66	-0,98	-0,26	-1,06	0,43	-0,49	-0,67	-1,40	-1,22	-0,76
2	-0,51	0,02	-0,50	-0,46	-0,30	-0,38	0,58	-0,33	-0,03	0,10	-0,69	-0,26
1	0,11	-0,03	-0,35	-0,51	0,51	0,01	0,52	-0,60	0,68	0,24	-0,35	-0,02

VTV:n finanssipolitiikan valvonnan tuottama suhdannetilanteen Lämpökartta syyskuu/2021 asti.

Kuluvan vuoden talouden toipuminen melkein yhtä voimakas kuin edellisen vuoden romahdus.

Vahva kehitys on vakiintunut.

Lämpökartan suhdanneindikaattorin ennuste (t+0 ja t+1)

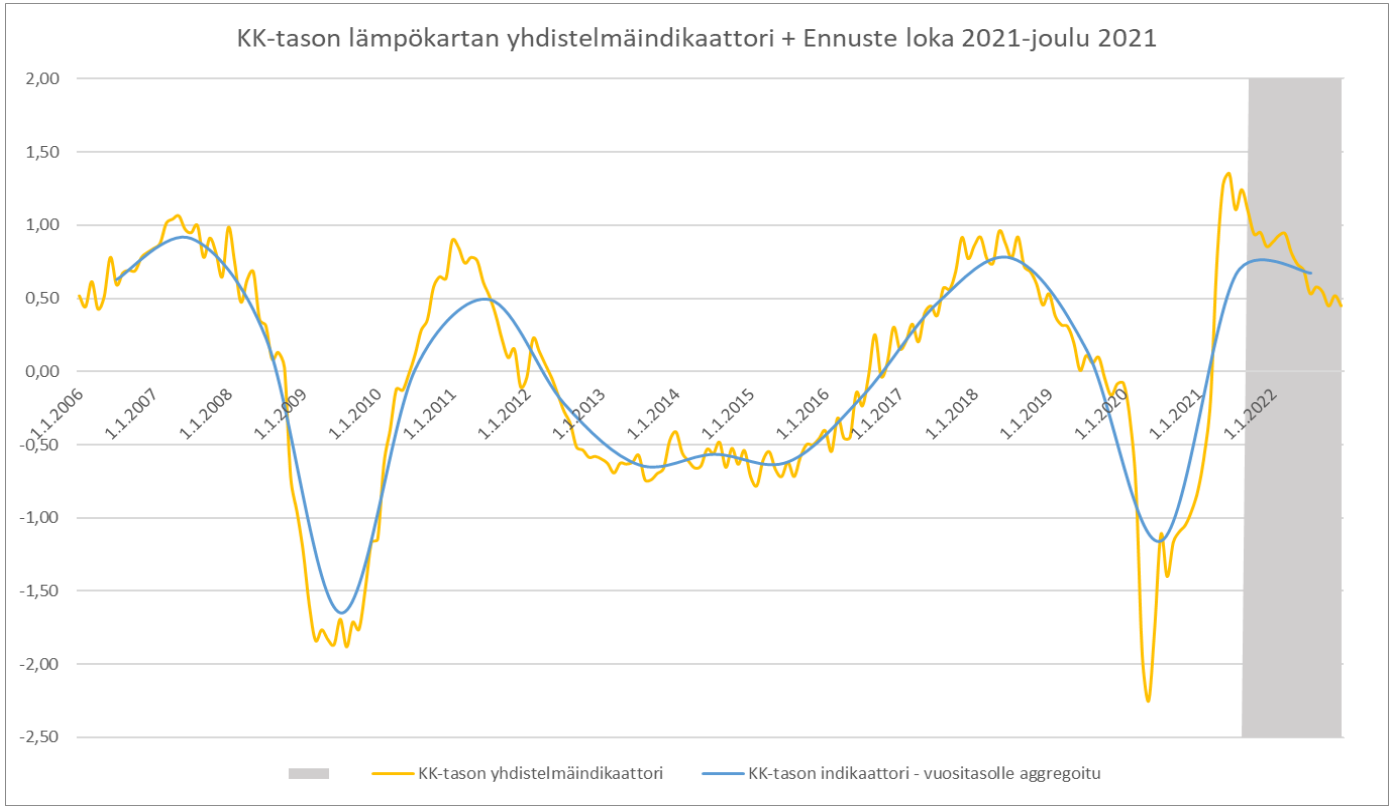

Lämpökartan ennusteen perusteella näyttää, että korkein suhdannehuippu on jo takana.

Indikaattorin ennuste laskee hiljakseen neutraalin suhdannetilanteen suuntaan, jääden kuitenkin selvästi nollan ylläpuolella.

Kuukausitason ennuste sekä vuositasolle aggregoitu. Strifler, Kokkinen (2021): Forecast for the Finnish business cycle heatmap.

Lämpökartan suhdanneindikaattori ja tuotantokuilu

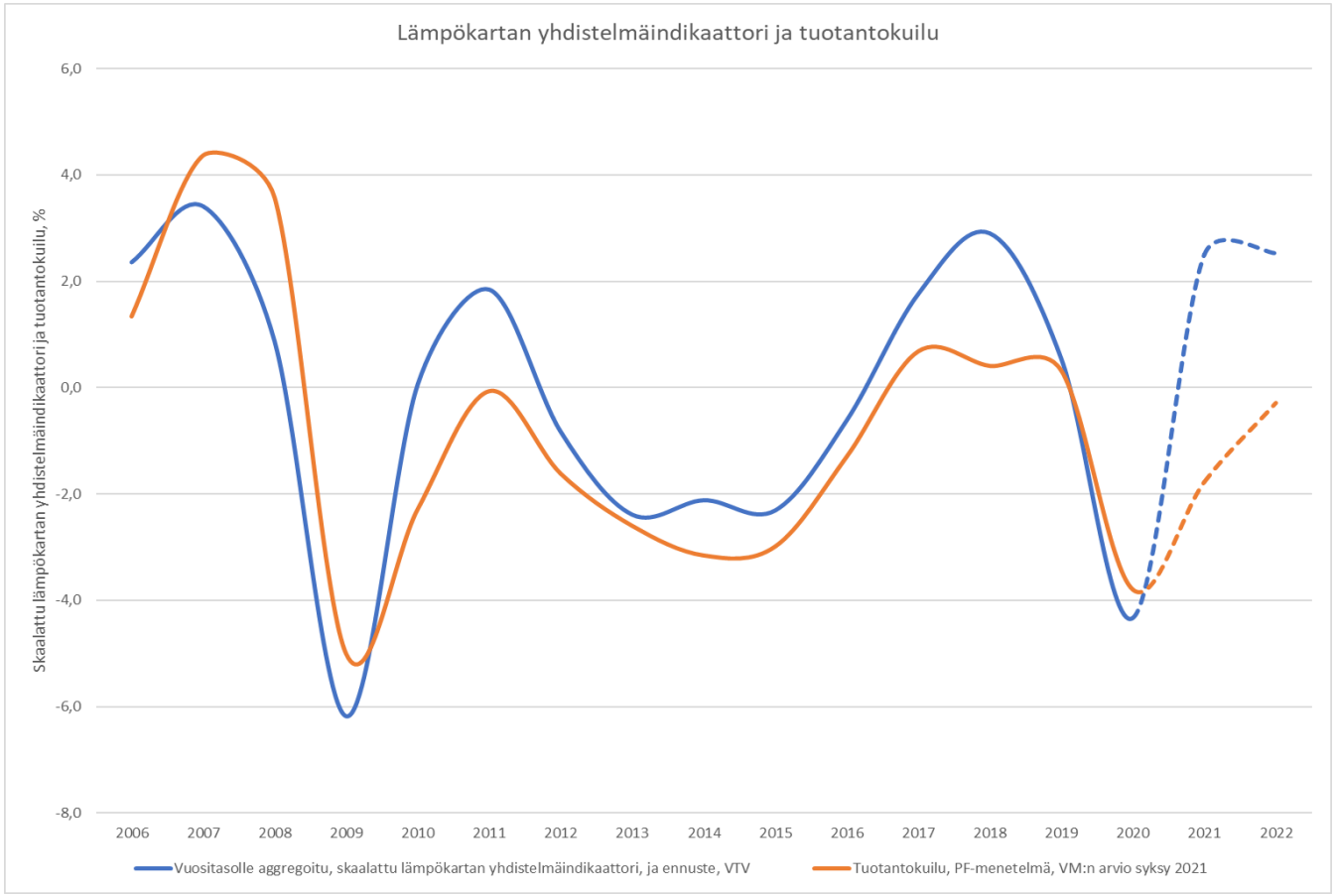

Vuositason yhdistelmäindikaattori ja ennuste (skaalattu), sekä tuotantokuilun arvio.

Iso ero tulevaa suhdannetilannetta koskevissa käsityksissä.

Ero heijastuu siihen, miten arvioidaan finanssipolitiikan mitoitusta ja finanssipoliittiseen säännöstöön kuuluvien tavoitteiden noudattamista.

Molempiin arvioihin tulevasta suhdannetilanteesta on suhtauduttava varauksella.

Fipo-mitoituksen tason ennusteet: vuoden 2021 ja 2022 fipo:n taso näyttää myötäsykliseltä lämpökartan yhdistelmäindikaattorin ennusteella

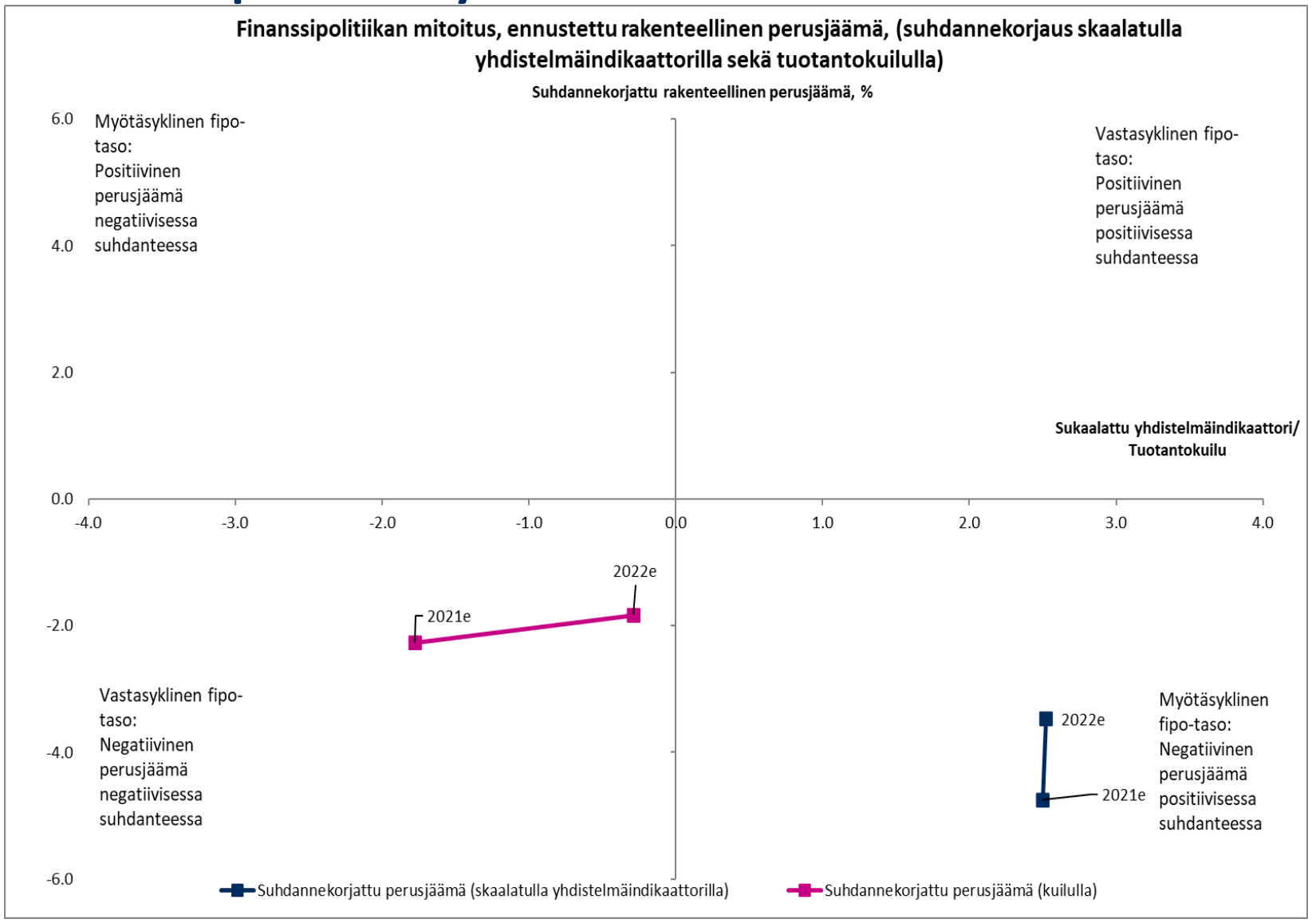

Fipo-mitoituksen impulssi: vuoden 2021 fipo:n impulssi näyttää myötäsykliseltä lämpökartan yhdistelmäindikaattorin tiedoilla, 2022 vastasyklisesti kiristävältä

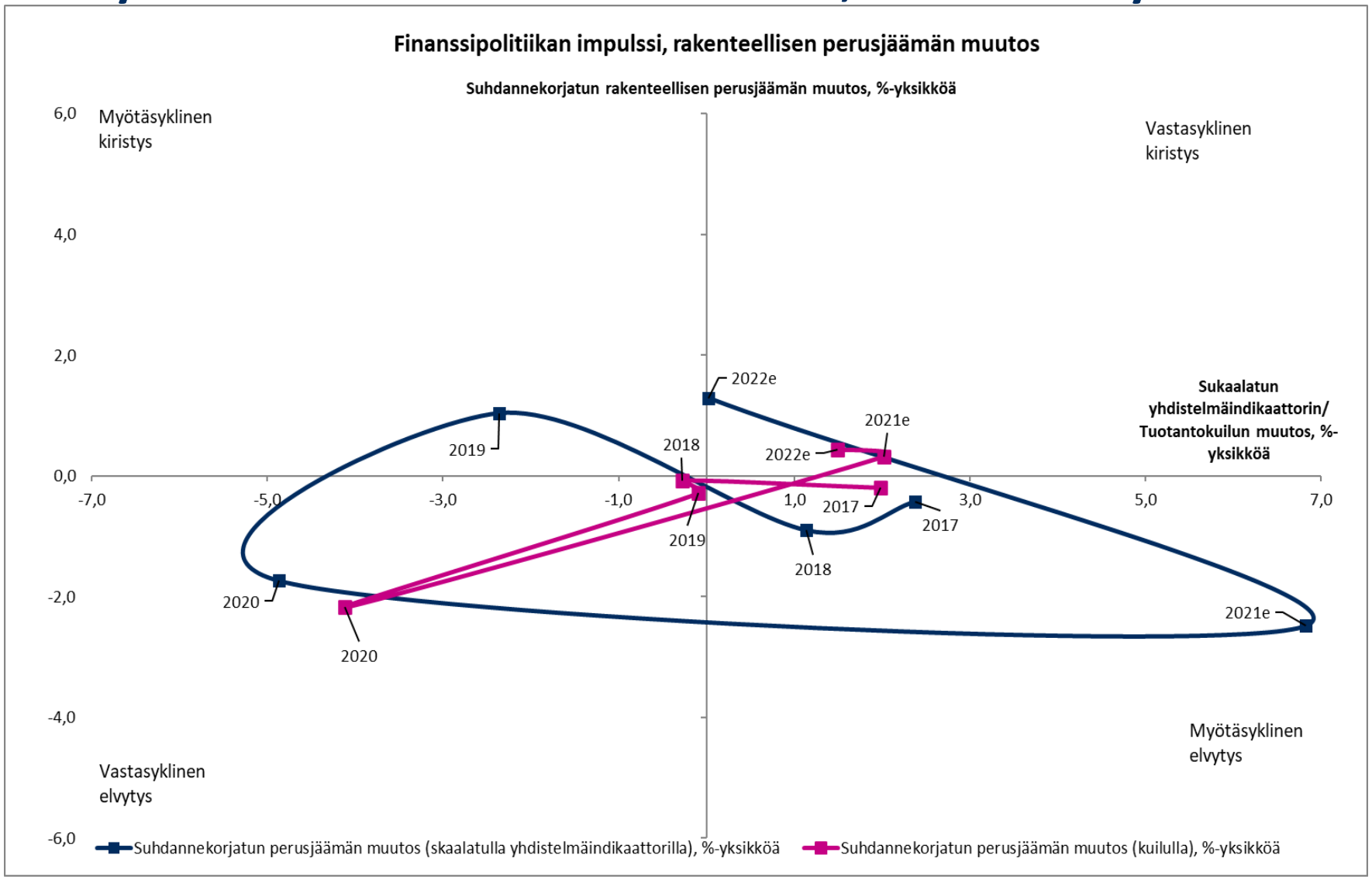

Kiitos!

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
STATENS REVISIONSVERK

Tack!